

II. Úplné náklady práce v ČR v letech 1994 až 2003

Vzhledem k tomu, že do šetření úplných nákladů práce v ČR vstupuje přibližně 5 % jednotek a výsledky jsou dopočítávány na základní soubor ekonomických subjektů z aktualizovaného registru ČSÚ, projevuje se ve výsledcích tzv. výběrová chyba. Přesto lze v časové řadě od roku 1994, odkdy se toto zjišťování každoročně provádí, najít určité vývojové tendence v úrovni i struktuře nákladů práce.

Struktura nákladů práce v letech 1994 až 2003 (bez resortu MO a MV)

Položka nákladů práce	Struktura nákladů práce na 1 zaměstnance (v Kč / měsíc)						
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003*)
Mzdy	6 546	9 208	10 969	12 623	13 658	14 494	15 361
Náhrady mzdy	694	1 032	1 201	1 368	1 570	1 676	1 760
Přímé náklady	7 240	10 240	12 170	13 991	15 228	16 170	17 121
Sociální požitky celkem	220	280	318	339	402	416	416
příspěvky na bydlení	14	9	9	11	13	9	10
služební vozy také k soukromým účelům	19	35	41	49	94	92	98
příspěvky na stravování	92	146	169	194	207	224	217
výdaje ze soc. fondu	64	73	84	75	81	87	86
ostatní	31	17	15	10	7	4	5
Sociální náklady a výdaje celkem	2 618	3 680	4 331	5 208	5 711	6 129	6 476
zákonné příspěvky na sociální zabezpečení nadstandardní programy sociálního zabezpečení (včetně vyrovnání za nemoc placenou zaměstnavatelem)	2 551	3 572	4 209	5 041	5 525	5 905	6 206
odstupné	44	56	54	72	83	101	123
ostatní sociální dávky	9	23	32	41	25	23	22
Personální náklady	169	224	210	245	265	268	307
Daně a dotace	-3	-9	-15	-19	-12	-27	-24
Nepřímé náklady	3 004	4 175	4 844	5 773	6 366	6 786	7 175
Náklady práce celkem	10 244	14 415	17 014	19 764	21 594	22 956	24 296

Poznámka:

Údaje včetně resortu MO a MV za roky 2000 až 2003 jsou uvedeny v příloze v tabulkách 7A až 10A.

V roce 2003 se celkové náklady práce v České republice zvýšily proti roku 2002 o 5,8 %. Tempo meziročního růstu bylo proti roku 2001 nižší o 0,5 procentního bodu. Mzdy, včetně náhrad, vzrostly o 5,9 % a nepřímé náklady o 5,7 % proti roku 2002. Sociální náklady a výdaje celkem vzrostly také o 5,7 %. Kromě ostatních sociálních dávek se zvýšily proti roku

2002 všechny ostatní položky sociálních nákladů a výdajů. Nejvíce vzrostlo odstupné, a to o 21,8 %, položka nadstandardní programy sociálního zabezpečení, zahrnující penzijní, zdravotní a jiné pojištění vlastních zaměstnanců, včetně vyrovnání za nemoc placeného zaměstnavatelem vzrostla o 25,0 % (v absolutní hodnotě to bylo o 25 Kč na jednoho zaměstnance měsíčně více než v roce 2002). Tato položka představuje zatím ještě zanedbatelnou část v celé struktuře nákladů práce v ČR (0,5 %), ale v průměru vykazuje od roku 1994 trvalý růst.

Struktura nákladů práce však zůstává v jednotlivých letech přibližně stejná. Tarifní mzdy tvoří každoročně cca 45,6 až 47,0 % celkových nákladů práce. Mzdy za vykonanou práci se pohybují mezi 63,1 % a 64,5 % a náhrady mezd dosahují 6,8 až 7,3 % z nákladů práce v jednotlivých letech. V náhradách mezd mají tradičně největší zastoupení náhrady mezd za dovolenou, a to 5,8 až 6,3 % z celkových nákladů práce v příslušném roce. V sociálních nákladech a výdajích pravidelně rostou zákonné příspěvky na sociální zabezpečení přibližně stejným tempem jaké vykazuje růst mezd.

Personální náklady práce, zahrnující náklady na nábor a školení zaměstnanců, náklady na pracovní oděv, uniformy a „ošatné“, doplatky jízdného do zaměstnání ap., v letech 1997 a 1998 mírně klesaly, ale v letech 1999 až 2002 opět rostly. Pohybovaly se mezi částkami 169 Kč v roce 1994 až 347 Kč v roce 2003. Nárůst 29,5 % v roce 2003 proti roku 2002 je způsoben zahrnutím dříve nepublikovaných částí rezortu Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany. Bez zahrnutí těchto ozbrojených složek by nárůst byl 14,6 % (v absolutním vyjádření 307 Kč měsíčně na jednoho zaměstnance).

Náklady práce v letech 1994 až 2003 podle odvětví

O d v ě t v í	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
Zemědělství a myslivost; lesnictví	8 592	11 301	13 330	14 627	15 972	17 114	17 347	201,9	101,4
Rybolov a chov ryb	10 691	13 374	16 863	17 568	18 964	19 934	20 255	189,5	101,6
Těžba nerostných surovin	12 568	17 404	21 917	24 813	26 202	28 021	29 297	233,1	104,6
Zpracovatelský průmysl	9 576	13 251	16 458	18 927	20 259	21 592	22 714	237,2	105,2
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	12 090	17 099	21 332	25 307	27 365	29 642	31 500	260,5	106,3
Průmysl celkem	9 943	13 748	17 062	19 581	20 922	22 306	23 470	236,0	105,2
Stavebnictví	10 861	14 698	16 755	19 162	20 730	22 661	22 520	207,3	99,4
Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu	10 587	15 762	17 225	20 977	22 813	23 654	23 657	223,5	100,0
Ubytování a stravování	8 676	10 354	12 837	15 999	16 094	15 650	16 126	185,9	103,0
Doprava, skladování, pošty a spoje	9 753	14 128	18 384	21 541	23 732	25 824	27 103	277,9	105,0
Finanční zprostředkování	17 700	23 779	30 325	37 615	42 320	44 654	49 509	279,7	110,9
Činnosti v oblasti nemovitosti a pronájmu; podnikatelské činnosti	12 119	17 204	20 574	22 383	25 796	25 450	26 909	222,0	105,7
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpeč. (bez resortu MO a MV)	12 574	16 657	17 857	20 765	22 361	24 382	28 080	223,3	115,2

O d v ě t v í	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpeč. (vč. resortu MO a MV)	.	.	.	22 125	24 231	26 612	29 744	.	111,8
Vzdělávání	9 510	14 429	14 237	16 683	18 051	20 028	22 569	237,3	112,7
Zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	9 784	13 268	14 447	17 204	19 446	22 261	23 975	245,0	107,7
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9 189	12 378	14 173	17 234	19 715	19 134	20 647	224,7	107,9
Č R c e l k e m (bez resortu MO a MV)	10 244	14 415	17 014	19 764	21 594	22 956	24 296	237,2	105,8
Č R c e l k e m (vč resortu MO a MV)	.	.	.	19 905	21 777	23 190	24 567	.	105,9

Od roku 1994 dosahují nejvyšší úrovně náklady práce ve finančním zprostředkování. Po celé toto období jsou tyto náklady přibližně 65 – 101,5 % nad celostátním průměrem a představují dvoj- až trojnásobek nákladů, které vynaložili zaměstnavatelé v odvětvích s nejnižší úrovní nákladů práce. V roce 1994 to bylo zemědělství, myslivost a lesní hospodářství - 8 592 Kč měsíčně na 1 zaměstnance, tj. 16 % pod celostátním průměrem, v letech 1995 až 1998 pohostinství a ubytování, kde se náklady práce v roce 1995 pohybovaly 19 % pod celostátním průměrem, v letech 1996 a 1997 dokonce 28 %, v roce 1998 přibližně 25 % pod celostátním průměrem a v letech 1999 až 2001 opět zemědělství, myslivost a lesní hospodářství - 27 % (v roce 1999), resp. 26 % (v letech 2000 a 2001) pod průměrnými náklady práce za celou republiku. V letech 2002 a 2003 vykázalo nejnižší průměrnou úroveň nákladů práce odvětví pohostinství a ubytování (15 650 Kč, resp. 16 126 Kč), což je 32 % (resp. 34 %) pod celostátním průměrem. V roce 2003 se ve stavebnictví projevil proti roku 2002 pokles průměrných nákladů práce o 0,6 % (tj. o 141 Kč). Podrobnější analýza ukázala, že se tento pokles projevuje u ekonomických subjektů s 1-99 zaměstnanci. Do výběrového souboru se dostaly v převážné většině jiné jednotky než v roce 2002 a také tzv.non-response byla v této skupině vykazujících jednotek vyšší než u větších podniků. Zde se tudíž také nejvíce projevila výběrová chyba. V souboru jednotek se 100 a více zaměstnanci vzrostly náklady práce z 24 807 Kč v roce 2002 na 26 389 Kč v roce 2003, což je nárůst o 6,4 %.

Náklady práce v letech 1994 až 2003 v třídění podle krajů

Kraj	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
Hl. město Praha (bez MO a MV)	12 393	17 726	20 882	24 659	26 720	28 628	30 316	244,6	105,9
Hl. město Praha (vč. MO a MV)	.	.	.	24 629	26 814	28 839	30 622	.	106,2
Středočeský	10 121	14 352	17 723	19 786	20 945	22 758	23 978	236,9	105,4
Jihočeský	9 459	12 170	15 331	17 786	18 771	20 385	20 240	214,0	99,3
Plzeňský	9 709	13 379	15 930	18 760	19 735	22 255	21 752	224,0	97,7
Karlovarský	9 431	13 543	15 116	16 734	18 268	20 641	21 394	226,8	103,6
Ústecký	10 187	14 072	16 231	18 239	21 464	21 274	23 319	228,9	109,6

Kraj	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
Liberecký	9 244	12 817	15 066	17 579	20 228	20 776	24 529	265,4	118,1
Královéhradecký	9 303	12 650	14 378	17 660	19 146	20 003	21 339	229,4	106,7
Pardubický	9 048	12 700	14 820	17 044	18 740	19 796	21 062	232,8	106,4
Vysočina	8 863	12 193	14 507	16 793	18 082	19 978	21 418	241,7	107,2
Jihomoravský	9 492	13 635	15 396	17 723	20 002	21 040	22 097	232,8	105,0
Olomoucký	9 032	12 863	14 351	16 688	18 721	19 612	20 413	226,0	104,1
Zlínský	9 574	13 327	15 092	17 364	19 387	20 240	20 992	219,3	103,7
Moravskoslezský	10 403	14 127	17 033	18 726	20 502	21 530	23 588	226,7	109,6
ČR celkem (bez resortu MO a MV)	10 244	14 415	17 014	19 764	21 594	22 956	24 296	237,2	105,8
ČR celkem (vč. resortu MO a MV)	.	.	.	19 905	21 777	23 190	24 567	.	105,9

Téměř ve všech krajích ČR došlo v roce 2003 proti roku 2002 k nárůstu nákladů práce. Pouze v Jihočeském kraji celková úroveň nákladů práce poklesla o 0,7 % a v Plzeňském o 2,3 %. Nejvyšší náklady práce tradičně vykazuje Hlavní město Praha (30 316 Kč, resp. 30 622 Kč, což je proti roku 2002 nárůst o 5,9 %, resp. 5,2 %). Nejnižší úroveň nákladů práce byla v letech 1994, 1997, 1999 a 2001 v kraji Vysočina, v roce 1998, 2000 a 2002 v Olomouckém kraji, v roce 1995 v Pardubickém a v roce 1996 a 2003 v Jihočeském kraji. Vyšší než celostátní průměr byly náklady práce (kromě Prahy) ještě v Moravskoslezském kraji v letech 1994, 1995, 1997, 1998 a ve Středočeském kraji v letech 1998 a 2000. V ostatních krajích byla úroveň nákladů práce vždy nižší než činil průměr za celou ČR.

Náklady práce v letech 1994 až 2003 v třídění podle velikosti vykazující jednotky

Velikost vykazující jednotky	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
1 až 9 zaměstnanců	11 429	14 859	16 440	17 454	20 412	21 091	21 181	185,3	100,4
10 až 19 zaměstnanců	11 927	15 580	16 640	18 822	21 179	21 251	22 669	190,1	106,7
20 a více zaměstnanců	10 110	14 351	17 079	20 026	21 725	23 205	24 978	247,1	107,6
v nich: 20 až 49 zam.	10 742	15 313	16 156	18 924	20 342	22 423	22 629	210,7	100,9
50 až 99 zam.	10 076	13 028	15 993	18 907	20 110	21 908	23 128	229,5	105,6
100 až 249 zam.	9 481	14 192	16 869	19 378	21 121	21 954	22 941	242,0	104,5
250 až 499 zam.	9 175	13 832	16 044	19 520	20 968	21 343	23 473	255,8	110,0
500 až 999 zam.	9 801	13 698	16 435	19 275	21 344	22 990	25 180	256,9	109,5
1000 a více zam. (bez resortu MO a MV)	10 635	15 069	18 574	21 771	23 806	25 681	27 907	262,4	108,7
1000 a více zam. (vč. resortu MO a MV)	.	.	.	22 035	24 205	26 194	28 495	.	108,8
ČR celkem (bez resortu MO a MV)	10 244	14 415	17 014	19 764	21 594	22 956	24 296	237,2	105,8

Velikost vykazující jednotky	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
Č R celkem (vč. resortu MO a MV)	.	.	.	19 905	21 777	23 190	24 567	.	105,9

Z hlediska velikosti vykazujících jednotek nejvíce vzrostly náklady práce v roce 2003 proti roku 2002 ve skupině jednotek s 250 až 499 zaměstnanci (o 10,0 %) a nejméně v jednotkách s 1 až 9 zaměstnanci (pouze o 0,4 %). V jednotkách s 1 až 9 zaměstnanci byl růst nákladů práce v uplynulých letech nejpomalejší (85,3 % proti roku 1994), zatímco nejrychlejší růst byl ve skupině jednotek s 1000 a více zaměstnanci (bez resortu MO a MV), a to 162,4 % proti roku 1994. Celkově za republiku se zvýšily náklady práce (bez resortu MO a MV) v roce 2003 proti roku 1994 o 137,2 %.

Náklady práce v letech 1994 až 2003 v třídění podle typu hospodaření

Typ hospodaření	Náklady práce na 1 zaměstnance (Kč/měsíc)							Index	
	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003	r.1994 =100%	r.2002 =100%
soukromý	9 913	13 654	16 099	17 884	19 656	20 940	21 172	213,6	101,1
družstevní	8 152	11 329	12 702	14 331	15 697	16 258	16 630	204,0	102,3
státní (bez MO a MV)	10 174	14 354	16 318	19 028	21 250	23 103	27 289	268,2	118,1
státní (vč. MO a MV)	.	.	.	19 712	22 149	24 172	28 435	.	117,6
komunální	9 856	12 670	14 292	16 946	18 014	20 479	22 203	225,3	108,4
hospodaření sdružení polit. stran a církví	10 093	11 477	12 567	16 292	18 827	18 198	19 631	194,5	107,9
zahraniční	17 661	22 454	20 767	25 732	26 563	26 629	29 264	165,7	109,9
mezinárodní	12 645	16 334	21 140	25 972	27 688	28 961	29 739	235,2	102,7
smíšený	11 814	15 183	19 773	21 236	21 617	23 131	25 765	218,1	111,4
Č R celkem (bez resortu MO a MV)	10 244	14 415	17 014	19 764	21 594	22 956	24 296	237,2	105,8
Č R celkem (vč. resortu MO a MV)	.	.	.	19 905	21 777	23 190	24 567	.	105,9

V roce 2003 proti roku 2002 nejvíce vzrostly náklady práce u státních subjektů (bez resortu MO a MV), a to 18,1 %) a nejméně u soukromých firem (o 1,1 %). K nejvyššímu nárůstu nákladů práce v období od roku 1994 došlo rovněž u podniků státních (bez resortu MO a MV) - o 168,2 % v roce 2003 proti roku 1994) a nejmenší nárůst zaznamenaly zahraniční firmy (o 65,7 %). Ovšem náklady práce u zahraničních firem i u ekonomických subjektů s mezinárodní majetkovou účastí trvale převyšují celostátní průměr. Tyto firmy vykazují také výrazně vyšší příspěvky na nadstandardní programy sociálního zabezpečení (včetně vyrovnání za nemoc placeného zaměstnavatelem), vyšší náklady na školení zaměstnanců a také ve větší míře poskytují služební vozy k soukromým účelům.